

1. Familia, unitate de viață umană. - 2. Familia în satul arhaic. - 3. Funcția biologică și funcția socială. - 4. Funcția spirituală. - 5. Încheiere

1. Studiul familiei ne poartă mai adânc în problema vieții sociale propriu-zise și în formele pe care le îmbracă această viață. Origina atât de îndepărtată și discutată a familiei ne-o arată ca pe o expresie firească și necesară conviețuirii oamenilor. Ea rămâne și sub ochii noștri cea mai organică și simplă formă a vieții sociale, credem că adevărata celulă socială.

În satul românesc tradițional cercetarea familiei este de un interes deosebit, pentru că, pe de o parte, ea este aci în centrul vieții obștești, iar pe de altă parte, apare încă în forme organice, ca produs al pământului și istoriei locale.

Familia, oriunde funcționează, apare ca un complex de date de natură biologică, socială, economică, morală, uneori și juridică. Unele din aceste elemente variază în timp și spațiu în forme deosebite, altele sunt mai stabile. Fondul biologic, acela prin care familia se determină aproape material, este punctul de sprijin de la care cercetătorii pleacă de obicei. Alții pleacă de la condiția economică.

Cercetările de până acum făcute asupra familiei în satul românesc, cercetări istorice sau sociologice, au avut un punct de vedere necuprinzător, unilateral, deoarece temeiurile erau de natură biologică sau economică. Chiar atunci când cercetarea a depășit ca suprafață câmpul biologiei și al economiei, explicația nu a fost mai puțin nesatisfăcătoare, deoarece punctul de vedere unilateral reducea în fond realitatea la nevoile teoretice ale cercetătorilor, cei mai mulți formați în spiritul materialist al veacului trecut, îndeosebi la școala marxistă.

În legătură cu problema familiei stăruie o nedumerire izvorâtă din concepția și din ipotezele cu care au fost instrumentați cercetătorii.

De ce cred, oare, materialiștii (istorici sau sociologi) că oamenii stau împreună, deci și în familie, numai din cauze materiale (reproducere, hrană)? De ce cred ei că familia este numai o formă periodică de rânduire a instinctului sexual și a dreptului de folosință a bunurilor materiale (în satul românesc, al pământului)? Sunt și alte temeuri de existență a familiei, bunăoară nevoia interioară de a trăi laolaltă. Sunt și alte rosturi de împlinit, bunăoară promovarea unor valori de natură spirituală. De ce nu alcătuiesc obiect de studiu și nu sunt socotite realități date ca următoarele: depășirea singurătății, dragostea de om, conștiința unei eredități spirituale, conștiința de familie și neam? Știu sociologii materialiști ce înseamnă, bunăoară, pentru țăranul român „a fi aproape” sau „a fi de neam bun” sau „a fi rudă”? Știu sociologii materialiști câtă adâncime și măiestrie are țesătura vieții de familie, câtă bogăție de sens stă închisă aci? Știu ei cum se leagă lucrurile, cum se desfășoară viața, ce variație și nuanțe stăruie în inima unui organism ca acela al familiei, oricât de simplă i-ar fi forma?

Familia este un fenomen natural și uman, un fenomen de viață mai mult decât sensul biologic al cuvântului; este o realitate complexă, ca tot ce aparține omului, cu aparențe, dar și cu taine. O seamă de temeuri și rosturi o caracterizează; unitate biologică, socială și spirituală totodată, cu legături necesare în deosebitele sensuri ale condiției umane, familia cere o amplă și directă cercetare. Familia, oriunde apare ca realitate și orice forme sociale ar îmbrăca, este un fenomen complex. A o studia înseamnă a trece de la puncte de vedere unilaterale și mortificatoare la puncte de vedere larg cuprinzătoare. Familia este o unitate de viață umană cu toate atributele ce se desprind de aici.

2. În cuprinsul satului românesc de azi familia este o realitate, dar și o problemă, pentru că a trecut vremea când ea reprezenta o formă organică de conviețuire. Influența civilizației burgheze orășenești, puternică mai ales în ultimii douăzeci de ani*, a făcut ca și aci să se altereze vechile forme ale civilizației

* Aproximativ 1920-1940 (n. ed.).

sătești. De aceea, a o studia așa cum apare azi înseamnă a înregistra o descompunere.

Această stare împovărează, desigur, mult încercarea noastră de a studia familia legată de vechea civilizație sătească. Dintr-un amestec de elemente și forme suntem obligați să le desprindem pe acelea tradiționale. Totuși sunt sate și regiuni în care formele și sensurile tradiționale ale familiei sunt mai bine păstrate și funcționează aproape nestânjenit în fața adaosului vieții noastre moderne. Cu toate deosebirile locale, se poate merge totuși către reconstituirea și observarea directă a familiei ca expresie firească a unui trecut de experiență. Datorită unui exercițiu îndelung, a unui instinct de conservare a formelor și valorilor tradiționale, familia, ca și alte aspecte ale vieții sătești, prezintă în acest nou ev chipuri străvechi ale unei lumi de demult.

Satul românesc străvechi închide în inima lui o familie organică, strânsă, cu legi și rosturi proprii, care pun în lucrare și îndrumă întreg conținutul său de viață umană. Familia aceasta este mai mult decât un neam care se perpetuează, mai mult decât o cointeresare economică și un sistem juridic de moștenire sau repartizare a bunurilor, mai mult chiar decât toate acestea la un loc. Conținutul său material și formele ce ar îmbrăca trecător acest conținut sunt elemente și aspecte ce nu pot explica întregul nici ca întindere, nici ca ființă sau semnificație. Familia în satul românesc tradițional este un fenomen viu, complex, cu aspecte variate, elemente și condiții de existență tainice.

3. S-a spus despre familie că are în primul rând un fond biologic sau că este *o unitate biologică*. Care este realitatea și ce sensuri capătă din acest punct de vedere familia satului românesc?

Firește, ca pretutindeni, familia aci reprezintă un fenomen biologic, o celulă din care se dezvoltă pe plan rasial o colectivitate. Procrearea este unul din temeiurile sale de existență. Oamenii sunt prinși între ei și trăiesc laolaltă determinați de legătura de sânge. Țăranul român, fiind legat mai strâns de comu-

nitatea de viață a satului și de vatra sa, își recunoaște și trăiește cu mai multă adâncime legătura de sânge, care ia aci o îndoită semnificație: aceea desprinsă din ordinea spirituală și aceea desprinsă din ordinea materială.

Temeiul biologic al familiei ne poartă într-o altă problemă, care corespunde unei alte realități, aceea a neamului. Neamul în satul românesc străvechi are o însemnătate deosebită și un înțeles plin de consecințe.

Studiind deci familia, suntem obligați să cunoaștem neamul ca pe un factor puternic în urzeala unității familiale și să-țesti totdeauna. Probleme spirituale, economice, juridice, sociale pot fi urmărite pe această cale. Spițele de neam reprezintă adevărate artere în organismul satului. Așezarea gospodăriilor, dreptul de folosință a pământului, puterile și funcțiile spirituale sau sociale nu sunt fără legătură cu ordinea biologică a familiei și deci cu gradul de rudenie. Cercetarea legăturii de sânge a membrilor în viață și a celor din trecut aduce lumini noi în cunoașterea familiei și a satului întreg. Trecutul lămuritor al prezentului este dezvăluit și pe această cale.

Din complexul de fapte aparținând familiei, care o constituie ca realitate, se mai poate desprinde o categorie, și anume a celor cu caracter social. Oamenii conviețuiesc și au o seamă de raporturi. Familia este deci, dincolo de unitatea ei biologică, o *unitate socială*.

Ce este și ce înseamnă unitate socială în raport cu familia privită în cuprinsul vieții noastre sătești? Care sunt faptele determinante ale acestui aspect?

Familia satului românesc, mai mult decât în alte locuri unde stările vor fi fiind asemănătoare, cunoaște o formă socială dintre cele mai strânse și mai firești, cuprinzătoare a unei comunități de viață organică. Urmărită mai îndeaproape din acest punct de vedere, familia satului românesc are în sânul ei două categorii de fapte, după funcția și sensul lor: (a) interne, față de ea însăși; (b) externe, față de unitatea mai mare a satului, pe care o alcătuiește și care la rândul său o depășește.